

LA BIBLIOTECA POPULAR DE VALLS

ANTONI GAVALDÀ

Eugeni d'Ors, el gener de 1915, va prendre possessió del càrrec de Vocal Tècnic del Consell de Pedagogia, de la Mancomunitat de Catalunya. La seva empena va fer que ben aviat el Projecte de Biblioteques passés pel raser de l'aprovació. Efectivament, l'11 de febrer del mateix any, el Projecte va ser aprovat pel Consell Permanent i per l'Assemblea amb la rúbrica del president E. Prat de la Riba. Abans, però, ja s'havia distingit per la defensa en la seva creació, en dos glossaris a *La Veu de Catalunya* on aprovava la iniciativa d'una biblioteca a fi d'evitar que els estudiants que la Diputació pensionava es veiessin impossibilitats de prosseguir les recerques científiques per manca de llibres. Fruit d'aquesta perseverància, es va obrir al públic la Biblioteca de Catalunya el 28 de maig de 1914.

La ciutat de Valls, i més en concret el seu Ajuntament, un cop obert el concurs per a la sol·licitud de Biblioteques Populares, va presentar la petició al Consell Permanent, petició que va ser atesa favorablement, en sessió de 23 de desembre de 1915. En concret, se li assignava una biblioteca de primer grau. L'important era, sens dubte, que aquella decisió de la Mancomunitat era premonitòria del que succeiria després, amb les peticions posteriors d'altres ciutats i viles catalanes.

L'edifici es va construir en uns terrenys que va cedir, al municipi, l'industrial tèxtil Francesc Dasca i Boada. Ben aviat, el 23 d'octubre de 1916, s'hi va posar la primera

Sala de lectura de la Biblioteca Popular.

pedra —a la cara principal, un relleu amb els escuts de Valls i de Catalunya i, a la base, l'any en qüestió—, esculpida per Anselm Nogués, que contenia el text següent: «Col·locació de la primera pedra de l'edifici destinat a Biblioteca Popular, primera de les que ha de bastir la Mancomunitat de Catalunya. Autor del projecte, arquitecte Lluís Planas. Lloc d'emplaçament, Passeig d'en Pi i Margall, en terreny donat gratuïtament pel notari de Valls, don Francesc Dasca i Boada. Fa entrega en nom del municipi vallenc, l'alcalde don Josep Magriñà Martí. Posa la primera pedra el diputat provincial per aquest districte, conseller de la Mancomunitat, doctor Josep Mestre i Miquel. Assisteix a l'acte, per delegació de l'esmentat Consell, el president de l'Obra de Biblioteques Populares, don Eugeni d'Ors.» L'obra ja agafava cos. El gener de 1917 se subhastava l'obra i se n'iniciava la construcció.

LA INAUGURACIÓ DE LA PRIMERA BIBLIOTECA POPULAR DE LA XARXA DE LA MANCOMUNITAT

El 24 de juny de 1918, festa major de Sant Joan, va ser la data de la inauguració. Van assistir a l'acte el President de la Mancomunitat, Josep Puig i Cadafalch, i el Director d'Instrucció Pública del mateix organisme, Eugeni d'Ors, al qual acompanyaven el poeta portuguès Teixeira de Pascoaes i l'escriptor català Alfons Maseras. Hi eren presents també altres personalitats de la vida tarragonina com el president de la Diputació, i l'alcalde i l'arxipreste de la ciutat. L'acte va constituir una magnífica demostració d'unitat de la ciutat —insòlita, ja que per aquells anys el problema pagès era cru entre la Federació Agrícola de Valls i el seu

radi i la Mútua de Propietaris—, ja que totes les autoritats, els alumnes de les escoles públiques i privades i representacions de totes les entitats amb la bandera corresponent i corporacions locals van sortir de l'Ajuntament en comitiva cap a l'edifici a inaugurar. Els balcons del trànsit eren engalanats amb domassos. El poble, expectant, omplia de gom a gom el recorregut i l'espai objecte d'inauguració. Eugeni d'Ors, en el seu discurs, va dir que «jo us invito a entrar en aquesta caseta. L'acte d'avui és una de les sorpreses que els escèptics han d'aprofitar [en clara referència a la incredulitat que algú havia escrit sobre la col·locació de primeres pedres]» i el president Puig i Cadafalch va remarcar que «hem emprès l'obra d'arrencar de l'entranya de la terra la tradició per a buscar l'esperit de la nostra raça».

La notícia de la inauguració va sortir a grans titulars a la premsa de Valls, però la forània no se'n va descuidar. *La Vanguardia*, *El Correo Catalán*, *La Publicidad*, *La Veu de Catalunya*, *la Gaceta de Cataluña*, entre d'altres, van donar informació acurada de l'esdeveniment. Conceptes referits a l'edifici exterior «és de línia senzilla, sòbria, tal volta massa fred, d'un estil Lluís XV esquemàtic»; al local interior «la sala de lectura és petita i convida a lliurar-se, sense reserves, al devot exercici de l'estudi»; o a la llum, els mobles i la decoració no hi van faltar. El fons inicial de la Biblioteca Popular va ser de 5.000 llibres, curosament col·locats per Carme Muntané, secretària d'Eugeni d'Ors, i per Modesta Casellas, alumna de l'Escola de Bibliotecàries.

La Biblioteca es va obrir al públic el 16 de juliol de l'any 1918, o sigui al cap de tres setmanes de la inauguració oficial. La primera directora amb qui va comptar la Biblioteca va ser Consol Pastor Martínez, barcelonina, la qual havia cursat els estudis de batxillerat i de Mestra Superior a l'Escola Normal de Barcelona i havia ingressat amb el número 1 a l'Escola Superior de Bibliotecàries. En la mateixa data de nomenament —el 4 de juliol de 1918— es va incorporar també l'auxiliar Maria Roca Rossell, amb un currículum prou interessant. Inicialment, la Biblioteca va oferir els serveis de lectura a la pròpia sala, però ben aviat, cap al maig del 1920, sent directora Maria Solsona, es va iniciar el servei de préstec. Aquell mateix any es va arribar a una inscripció de més de mil lectors que gaudien d'aquest servei.

La Biblioteca, la va costejar la Mancomunitat després que l'Ajuntament va cedir els terrenys i es fes càrrec de la llum i de l'aigua. Aquesta dependència va ser efecti-

va fins al juliol de 1925, any en què va passar a dependre de la Diputació de Tarragona, fins al 1931. La Diputació tarragonina, durant el període que en va ser responsable, va atendre a bastament les necessitats de la Biblioteca. Del 1931 fins al 1939, la titularitat, la va detenir la Generalitat de Catalunya. Efectivament, un comunicat del doctor Rubió, va assabentar que el Consell de la Generalitat de Catalunya, en sessió del 26 d'octubre de 1931, havia acordat la centralització de les Biblioteques Populares, o sigui, la unitat de funcionament amb què ja es comptava en temps de la dissolta Mancomunitat. Durant l'època de la guerra, va oferir un bon servei de préstec als combatents republicans, tot i que bona part del seu fons va ser tret abans de l'entrada de les tropes franquistes.

El 13 de gener de 1940 es va reobrir la Biblioteca, amb una conferència de Fernando Valls i Taberner, que duia per títol «La Biblioteca como factor de cultura popular». La Biblioteca, ara, tornava a dependre de la Diputació de Tarragona. L'any 1943 es va commemorar el 25è aniversari de la seva fundació, quan n'era bibliotecària Mercedes García de Tusell. Amb tal motiu, es van organitzar diversos actes amb l'assistència de Mercè Enrich, la directora de les Biblioteques Populares de la Província. El 1953 va entrar com a auxiliar Montserrat Albert, que va passar a ser-ne la directora, l'abril del 1956. És la bibliotecària que més temps ha estat al front de la Biblioteca. Durant els anys 1971-72 s'hi van fer diverses reformes i remodelacions, la principal de les quals va ser la transformació de l'antiga sala de conferències en una segona sala de lectura. El 12 de juliol de 1982 es va perfilar el primer esbrossament de document, pel qual la xarxa de biblioteques de la Diputació de Tarragona —eren les de Valls, el Vendrell, Tortosa i Uldecona— s'integrarien dins de la xarxa de la Generalitat, a partir de la creació del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya. El conveni definitiu es va signar a Barcelona el 4 de novembre de 1986, per la qual cosa la Biblioteca Popular de Valls ara depèn de la «Xarxa de Biblioteques de la Generalitat-Diputació de Tarragona».

LA BIBLIOTECA POPULAR I LA CASA DE CULTURA

L'any 1956 es va publicar al BOE un decret llei sobre instauració de Cases de Cultura. A Valls era alcalde Josep M. Fàbregas, el qual també detenia el càrrec de diputat pro-

vincial i, alhora, el de procurador a Corts a Madrid. Segons documentació guardada a la Biblioteca Popular, la pretensió de les màximes autoritats era la consecució d'un Museu, per la qual cosa necessitaven també justificar una biblioteca. I va ser llavors quan s'hi van començar a llançar dards enverinant la situació. Mentre el projecte de l'edifici estatal anava fent via, l'any 1963, essent alcalde Francesc Clois, va visitar la Biblioteca el «Director General de Archivos, Bibliotecas y Museos», el qual, malgrat les pretensions locals sobre la necessària construcció de l'edifici de la Casa de Cultura, va cedir en el seu afany de desballestar la Biblioteca Popular. A partir d'aleshores, la població de Valls i comarca coneixeria la Biblioteca Popular com la «Biblioteca vella» i la de la Casa de Cultura com la «Biblioteca nova».

ACTIVITATS DE LA BIBLIOTECA POPULAR MÉS RELLEVANTS AL LLARG DELS ANYS

La Biblioteca Popular ha tingut moments àlgids d'actuació en la vida cultural vallenc. Tot amb tot, les actuacions més remarcables cal inserir-les en cursets, conferències i exposicions.

Referent als cursets, la diversificació en seria la nota. Des del de «Poètica i Literatura General» (1922), professat per J.F. Vidal i Jové, passant pels de «Cuina casolana» i el de «Mecànica elemental» (1923) impartit, aquest darrer, per Rafael Campalans, arribaríem al «Curs de Gramàtica Catalana» (1933) sota el patronatge de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament, amb lliçó inaugural del mestre Pompeu Fabra i impartit pel seu deixeble Manuel González Alba, amb una inscripció de vuitanta-tres persones.

Encara més destacable seria l'organització de conferències que any rera any, i sobretot per la Diada o Festa del Llibre, s'hi han impartit. Noms tan significatius com, entre d'altres, els de mossèn Higiní Anglès, Cèsar Martinell, Francesc Blasi Vallespina, Josep Iglésies, mossèn Miquel Melendres, mossèn Pere Batlle, Manuel de Montoliu, Eladi Homs, Feliciano Conde vinculats a estructures tarragonines van passar per la tribuna de la Biblioteca. La temàtica preponderant que s'hi escolta en els títols es refereix bàsicament a literatura, sense menystenir la història, els viatges, l'art i la música. És significatiu que, durant els primers anys del franquisme, alguns dels tí-

Senyores concurrents al cursset de cuina casolana impartit a la Biblioteca Popular l'any 1923.

tols de les conferències — i alguns dels conferenciants, és clar — sintonitzessin de totes i per totes amb l'estructura vigent, amb títols com «Elogio del misteri» (1941), de mossèn Miquel Melendres, que va servir per clausurar l'«Exposició de los libros existentes en la Biblioteca sobre el Glorioso Movimiento Nacional», o la que havia de pronunciar Manuel Aragonés Virgili, Jefe Provincial de Propaganda de FET y de las JONS, sobre «El libro español, arma del imperio» (1941).

Les exposicions van representar el tercer gran bloc d'actuació de la Biblioteca Popular durant alguns anys. A les clàssiques de pintura, d'aquarel·les, d'escultura, de dibuix, de litografies, etc., de diversos autors, es van sumar algunes que van aconseguir un ressò important a la premsa de l'època, i de les quals se'n guarda el corresponent catàleg. Mereixen una distinció especial l'«Exposició Iconogràfica Mariana» dels segle XII al XX (1925); l'«Exposició Bibliogràfica», organitzada pel Patronat de la Biblioteca (1924); l'«Exposició del Llibre a Valls», amb col·laboració d'altres entitats i particulars (1935); i l'exposició «50 anys de la Biblioteca Popular», que es va instal·lar a la Sala Municipal d'Exposicions (1968).

ELS «AMICS DE L'ART I LA HISTÒRIA», HOSTES DE LA BIBLIOTECA POPULAR

A final de la dècada dels anys vint, els «Amics...» en qüestió es reunien el primer

dilluns de cada mes, de tres a cinc de la tarda, al local de la Biblioteca, ja que no en disposaven de propi. Entre ells, s'hi trobaven Fidel de Moragas, Francesc Alentorn, Indaleci Castells, mossèn Eusebi Ribes, Cèsar Martinell i la mateixa bibliotecària Trinitat Pi, tots ben coneguts als cercles culturals valencs. Una de les seves tasques era la d'emetre opinió i valoració sobre temes culturals locals.

De les seves plomes van sorgir escrits que van impedir l'enderrocament total de la casa propietat del monestir de Santes Creus, al carrer de la Cort, mostra de l'arquitectura civil del segle XVII, quan va ser adquirida per l'entitat bancària de la «Caixa de Pensions»; o la petició, el 1930, que l'Ajuntament valenc recordés la memòria de l'escultor Lluís Bonifàs, aspecte que van aconseguir per partida doble, amb la col·locació d'una placa al lloc on va néixer, i amb un bust sobre un pedestal al jardí de la Biblioteca. No obstant això, aquest cenacle, des de la Biblioteca, va intervenir en una altra acció de denúncia, destacada, quan el març del 1933 es van queixar al Conseller de Cultura de la Generalitat de la destrucció de la imatge representant la reproducció de la «Madona i l'Infant» d'Andrea della Robbia, que des del moment de la seva inauguració estava situada sobre la porta d'entrada de la Biblioteca. El disgust dels «Amics» venia motivat perquè havia estat destrossada, d'igual forma que ho havien estat totes les capelletes adossades a les parets, en una nit boja de part de l'element obrer valenc republicà.

ELS SERVEIS DE LA BIBLIOTECA POPULAR A LA CIUTAT I COMARCA

La Biblioteca Popular ha esdevingut, en el curs dels anys, pel que hem assenyalat, una peça important en el conjunt cultural de la ciutat. Inicialment, mitjançant l'ajuda a la comesa de la lectura primerenca a molts joves en anys difícils on l'escola de la vida era el carrer i el treballar en edats prematures, i posteriorment, eixamplant el seu àmbit d'actuació respecte a estudiants d'ensenyament mitjà i superior. Avui en dia, i gràcies a l'abnegada i sovint poc valorada tasca de les bibliotecàries que hi han exercit professionalment, la Biblioteca compta amb un fons de 24.000 llibres —amb una valuosa col·lecció local—, està subscripta a 65 revistes de caràcter divulgatiu i científic, disposa de servei de reprografia, microfilm i vídeos de difusió cultural, i garanteix un magnífic servei pedagògic d'atenció als primers lectors d'edat escolar. Les obres previstes d'adequació per modernitzar-se les dues sales, així com per separar la sala de lectors juvenils de la d'adults —que normalment realitzen un treball més aprofundit—, implicaran, de ben segur, una millora substancial que la Biblioteca mereix i necessita.

Antoni Gavaldà i Torrents